

WITTMANN ZSUZSANNA

**SOPRON KÖNYVTÁRI WEBOLDALAI A MODERN INFORMÁCIÓS
ELVÁRÁSOK TÜKRÉBEN**

*informatikus könyvtáros szakos hallgató, II/2. évfolyam
Pécsi Tudományegyetem, Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar
Könyvtártudományi Intézet
7633 Pécs, Szántó Kovács János u. 1/B.
e-mail: zsuzsanna@wittmann.hu*

Kulcsszavak:

Sopron könyvtári weboldalai, Minerva projekt, minőségi elvek, vizsgálat, értékelés

Abstract

Kutatásom célja Sopron könyvtári weboldalainak értékelése a modern információs elvárások tükrében, a figyelem felhívása az esetleges hiányosságokra, és javaslatétel a szükséges fejlesztési területekre. Az értékelés gerincét a Minerva projekt kulturális honlapokra vonatkozó tíz minőségi alapelve alkotja, a weboldalak elemzését a bennük felsorolt szempontok és kritériumok alapján, illetve általános esztétikai elvárások alapján végeztem.

Abstract

The paper reports on research that aimed to evaluate the library websites of the city of Sopron in the light of the expectations of the modern information consumer. The study points at the possible deficiencies and it makes proposals to the necessary development areas. The evaluation and the analysis are based on the ten Quality Principles of Minerva project and general aesthetic expectations.

1, Bevezetés

Korunk információs társadalmában, ahol az internet nem csak a szórakoztatásban, hanem az információkeresésben és a tájékoztatásban is jelentős szerepet tölt be, elengedhetetlen, hogy az üzleti vállalkozások, gazdasági szervezetek jól megszerkesztett, könnyen használható weboldalai mellett a kulturális intézmények is megfelelően reprezentálják magukat a világhálón.

A 2002-ben indult „*Minerva projekt azon dolgozik, hogy egész Európában támogassa a kulturális intézményeket, mivel ezekben található meg közös örökségünk egy jelentős része.*”¹Ezen kulturális intézmények honlapjának minősége elsődleges az információkhoz való szabad és egyenlő hozzáférés alapvető emberi jogának érvényesítése szempontjából.² Éppen ezért a projekt tíz „Minőségi Elvet” határoz meg, melyek betartása minden kulturális intézmény, s így a könyvtáraknak is alapvető érdeke.¹

Kutatásom célja annak a megállapítása, vajon Sopron könyvtárainak weboldalai megfelelnek-e a Minerva projekt által rögzített alapelveknek, és a felhasználói igényeknek, s egyben annak a megállapítása, milyen változtatásokra, fejlesztésekre van még szükség.

2, Kutatási módszerek

A Minerva projekt ajánlásairól és azok megvalósításáról szóló magyar szakirodalom részletesen és kielégítően mutatja be a témát, és felhívja a figyelmet a már létező könyvtári weboldalak folyamatos vizsgálatára, tesztelésére is. Szalóki Gabriella Kulturális honlapjaink minősége – a Minerva projekt tíz minőségi elve a gyakorlatban³ című cikkében be is mutatja öt hazai weboldal, a Magyar Elektronikus Könyvtár (MEK), a Neumann János Digitális Könyvtár és Multimédia Központ Kht., a Képzőművészet Magyarországon, a Heves Megyei Levéltár és a Miskolci Egyetem – Könyvtár, Levéltár, Múzeum weboldalának elemzését.

Ezt a sort szeretném folytatni a soproni *Széchenyi István Városi Könyvtár* és a *Nyugat-Magyarországi Egyetem Központi Könyvtár* weboldalának vizsgálatával. Kutatásomban a honlapok közvetlen tanulmányozása és a városi könyvtár igazgatójával, Horvát Csabával, valamint az egyetemi könyvtár informatikus könyvtárosával, Tompáné Székely Zsófiával, készített interjúk voltak segítségemre. Az értékelés és összehasonlítás szempontjaihoz a Bárány Barbara által fordított, *Kézikönyv a minőségi elvekről* című dokumentumban¹ található, az egyes fejezetekhez kapcsolódó „Ellenőrzőlista” szolgált alapul, ezt táblázatos formában is elkészítettem az adatok számszerűsítésének érdekében. Ennek segítségével vált lehetővé a két weboldal százalékos értékelése.

Természetesen figyelembe kell vennünk, hogy a könyvtári weboldalak elsődleges célja a felhasználók megfelelő tájékoztatása, szolgáltatásainak bemutatása. A honlapokra látogató felhasználók azonban nem szakmai szempontok alapján értékelnek, az esztétikus megjelenés

¹Kézikönyv a minőségi elvekről = Quality Principles for cultural Web Sites: a handbook. (ford. Bárány Barbara) Bp., 2004 <http://www.mek.oszk.hu/minerva/html/dok/minoseg-10elv.htm> (2010.12.29.)

² A könyvtárak és a szellemi szabadság. (az 1999. március 25.-én, Hágában született IFLA nyilatkozat magyarra fordított verziója) http://archive.ifla.org/faife/policy/iflastat/iflastat_hu.htm (2010.12.29.)

³ Szalóki Gabriella: Kulturális honlapjaink minősége – a Minerva projekt tíz minőségi elve a gyakorlatban = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 53. évf. 3. sz.

és jól használhatóság kiemelkedően fontos. Kutatásom során ezért külön kitértem a két weboldal esztétikai vizsgálatára is.

3, A Minerva projekt szempontjai alapján végzett elemzés eredményei

A Minerva projekt tíz alapelvet határoz meg, melyet egy kulturális intézmény minőségi weboldalának követnie kell. Elemzésem ezeket az alapelveket veszi sorra, s ez alapján értékeli a két soproni könyvtár weboldalát. Az első alapelv az **átláthatóság**. A Minerva projekt a következőképpen határozza ezt meg: „A minőségi website legyen átlátható, világosan jelölje meg a website azonosságát és célját, valamint a fenntartásáért felelős szervezetet.”

A *Széchenyi István Városi Könyvtár* weboldalának URL címe az intézmény kezdőbetűiből összeállított mozaikszó (www.szivk.hu), így annak számára, aki ismeri a jelentését, már az URL cím megfelelő tájékoztatást nyújt a weboldal tartalmáról és céljáról. A kezdőlap rögtön a weboldal főoldala, a könyvtár neve (s egyben a honlap címe) jól láthatóan, nagy betűkkel és logóval ellátva, ki van emelve minden oldal tetején, ez egyértelműen jelzi a weboldal tartalmát, célját és rendeltetését. A felhasználóknak első pillantásra egyértelművé teszi, hogy a soproni városi könyvtár weboldalán járnak.

Az intézmény neve (s egyben a honlap címe) a böngésző címsorában is megjelenik – az éppen aktuális honlap-részlet címével együtt. A kezdőlap nem tartalmazza a küldetésnyilatkozatot, hozzá „A KÖNYVTÁR”, azon belül is a „Szabályzatok” menüponton keresztül lehet eljutni. Ez nem egyértelmű elhelyezése egy könyvtár küldetésnyilatkozatának, ezért a felhasználók nehezebben, vagy egyáltalán nem találják meg.

A *Nyugat-Magyarországi Egyetem központi könyvtárának* weboldala a www.ilex.efe.hu címen érhető el. Ez az URL cím nem nyújt tájékoztatást a felhasználóknak arról, milyen weboldal található ezen a címen. A kezdőlap rögtön a főoldal, a könyvtár neve (és egyben a honlap címe) és elérhetőségei minden oldal tetején, jól látható, kiemelt helyen találhatóak, egyértelműen jelzik a honlap rendeltetését és célját. Első pillantásra is rögtön látszik, hogy a weboldal a *Nyugat-Magyarországi Egyetem központi könyvtárának* oldala.

A könyvtár nevének (és így a weboldal címének) mozaikszava (NYME-KK) megjelenik a böngésző címsorában, a weboldal részleteinek címei azonban már nem. Küldetésnyilatkozat nem található a főoldalon, a bal oldali menüből lehet elérni. A nyelvválasztás egyszerű, a felület jobb oldalán található zászlókra kattintva lehet másik nyelvet választani, angolt, vagy németet.

1. táblázat

	Széchenyi István Városi Könyvtár	NYME Központi Könyvtár
a weboldal címe megjelenik a böngésző címsorában	igen	igen
a weboldal aktív része megjelenik a böngésző címsorában	igen	nem
a weboldal címe tisztán és jól láthatóan fel van tüntetve a honlapon	igen	igen
a weboldal neve egyértelműen utal a weboldal jellegére és céljára	igen	igen

az URL utal a weboldal céljára	igen	nem
létezik küldetésnyilatkozat	igen	igen
a küldetésnyilatkozat megjelenik a kezdőlapon	nem	nem
a küldetésnyilatkozat több nyelven is elérhető	nem	igen
a küldetésnyilatkozat nyelve könnyen változtatható	nem	igen
a fenntartó szervezet neve jól látható	igen	igen
bármilyen animáció, vagy vizuális megjelenítés átléphető	nincs ilyen	nincs ilyen
	72%	72%

Ahogy az 1. táblázat adatai alapján látható, mindkét soproni könyvtár weboldala 72%-ban felel meg a Minerva projekt által meghatározott „Átláthatóság” alapelvnek. (A százalékot az összes kritérium számának, és a teljesült kritériumok számának arányából számoltam ki.) A táblázat jól mutatja a fejlesztendő területeket, elvégzendő feladatokat, de egyúttal kiemeli a két weboldal átgondolt, az alapelvnek nagyrészt megfelelő felépítését és kialakítását is.

A második alapelv a **hatékonyság**, ezt a következőképpen fejt ki a Minerva projekt: „A minőségi website a felhasználó szempontjából hatékony, azaz a tartalmat megfelelően válogatja, digitalizálja, hitelesíti és jeleníti meg.”

A *Széchenyi István Városi Könyvtár* weboldalának tartalma gondos tervezést és válogatást követően jött létre, a célközönség igényeit tükrözi. Egyaránt megtalálható rajta a könyvtár és állományának bemutatása, a könyvtárhasználati szabályzatok, a könyvtár szolgáltatásai, az elérhetőségek, nyitva tartás, az OPAC, a könyvtárban tartott különböző rendezvények és események meghirdetése, illetve utólagos beszámolója és a legújabb, beérkezett dokumentumok rövid bemutatása.

A weboldal tartalma képekkel jól alátámasztott, például az új dokumentumok bemutatása mindig tartalmazza a fedőlapról, borítóról készült fényképet. A honlapon található képek minősége megfelelő, nagyrészt kisebb méretűek, kapcsolatuk a szöveges tartalommal egyértelmű. A galériában található fotók mindegyike kinagyítható 773 x 580-as méretre. Minden hyperlink működik és oda vezetnek, ahová a címük és a szöveggörnyezet alapján várható, hogy vezessenek.

A kutatásom pillanatában a weboldal „LINKAJÁNLO” elnevezésű oldala október óta üres volt. A felhasználó tájékozódását nem segíti útvonal-mutató, vagy honlap-térkép és vissza-gombok sincsenek az egyes oldalakon, viszont a menüből bármikor egyszerűen elérhető újra a főoldal a „HOME” menüpont segítségével. A weboldalon belső keresési lehetőség található.

A *Nyugat-Magyarországi Egyetem központi könyvtárának* weboldalára a célközönség, azaz az egyetemisták, egyetemi oktatók, kutatók igényei szerint válogatták össze a tartalmat, mely minden vizsgált esetben érvényesnek és relevánsnak bizonyult. A weboldalon található tartalom kiegészítő információkkal, képekkel és ábrákkal gazdagon ellátott, például a könyvtár állományában megtalálható dokumentumkülönlegességekről készített fotók, vagy a könyvtár történetét összefoglaló „Évek és elnevezések” című, letölthető PDF-dokumentum.

A weboldalon található képek felbontása és minősége megfelelő, bélyegképek használata a honlapon sehol sem indokolt, nem is alkalmazzák őket. Minden képhez magyarázó szöveg tartozik. A hyperlinkek oda vezetnek, ahová a címük, és a szöveggörnyezet alapján vezetniük kell. A weboldalon nem található útvonal-mutató, honlap-térkép, vagy „Vissza” gomb az egyes oldalak alján, illetve tetején. A főoldal bármikor egyszerűen elérhető a fejlécre kattintással. Weboldalon belüli keresésre van lehetőség.

2. táblázat

	Széchenyi István Városi Könyvtár	NYME Központi Könyvtár
A felhasználók igényeit felhasználócsoportokkal végzett kutatás alapján határozták meg	nem	igen
A tartalom kiválasztási kritériumai a felhasználók várható igényeit tükrözik	igen	igen
Minden tétel helyesen van felcímkézve (azonosított)	igen	igen
Minden tétel egyértelműen kapcsolódik a helyes kiegészítő (háttér) anyagokhoz	igen	igen
Minden kiegészítő anyag tényszerűen helyes	igen	igen
Minden tételt és kiegészítő (háttér) információt szakemberek vizsgáltak felül	igen	igen
A kiegészítő információk megfelelnek a nemzetközi metaadat szabványoknak ⁴	igen	igen
A címkék és kiegészítő információk elérhetők több nyelven	nem	igen
Minden hyperlink oda vezet a felhasználót, ahova a felhasználó a megadott információ alapján várja	igen	igen
A képek megfelelő felbontásban vannak megjelenítve	igen	igen
Ahol szükséges, bélyegképeket használnak	igen	nem
Nagy felbontású képek is elérhetők	igen	nem
Van útvonal-mutató	nem	nem
A Vissza gomb az előző oldalra viszi a felhasználót	nincs vissza gomb	nincs vissza gomb
Ahol szükséges, oldalon belüli navigáció lehetséges linkekkel	igen	sehol nem szükséges
A kezdőlap bármikor elérhető	igen	igen
Honlap-térkép elérhető	nem	nem
Van lehetőség weboldalon belüli keresésre	igen	igen
	72%	72%

⁴ a kiegészítő információk szabványosságának vizsgálata a következő forrás alapján készült: Információ és dokumentáció. A Dublin Core metaadat elemkészlete (MSZ ISO 15836) www.mszt.hu/dokumentumok/134715.pdf (2010.12.31.)

Ahogy a 2. táblázat adatai alapján látható, a *Széchenyi István Városi Könyvtár* és a *Nyugat-Magyarországi Egyetem Központi Könyvtárának* weboldala 72%-ban felel meg a Minerva projekt által meghatározott „Hatékonyság” alapelvnek. Bár ez azt jelenti, hogy többségében minden kritériumnak megfeleltek, a felhasználók tájékozódását még nem segítik megfelelően, hiányzik az honlap-térkép, az útvonal-mutató, és az oldalak alján (vagy tetején) a „Vissza” gomb.

A harmadik alapelvet, a **karbantartottságot** a Minerva projekt a következőképpen magyarázza: „A minőségi website minőségi szolgáltatási irányelveket alkalmaz, hogy a website megfelelő szinten karbantartott és frissített legyen.”

A *Széchenyi István Városi Könyvtár* weboldalán található információk rendszeresen frissítettek, a honlap karbantartói az aktualitásokat, híreket dátum szerint csökkenő sorrendbe rendezve helyezik el az oldalon, így a felhasználók mindig a legfrissebbeket olvashatják. Az elavult hírek törlésre kerülnek, tárolásukra külön archívum nem létesült. A weboldalon bemutatott munkafolyamatokról csak utólagos beszámolók készülnek, így dokumentációjuk, leírásuk sosincs félbehagyva. A weboldal arculata, designja az utóbbi 7 hónapban nem volt felújítva, nem változott.

A *Nyugat-Magyarországi Egyetem központi könyvtárának* weboldalán minden rendszeresen frissítésre szoruló tartalom megfelelő időközönként frissítve van, az elavult hírek és beszámolók archívumba kerülnek. A weboldalon bemutatott munkafolyamatokról csak utólagos beszámolók készülnek, így egyik sem marad félbe. A weboldal arculata az utóbbi hat hónapban nem változott.

3. táblázat

	Széchenyi István Városi Könyvtár	NYME Központi Könyvtár
Az elavult anyag archiválásra kerül átmeneti időre a törlés előtt	nem	igen
A beszámoló jelentések tartalma mindig naprakész	mindig visszamenőleges	mindig visszamenőleges
A weboldal nem tartalmaz félbehagyott, vagy függőben lévő beszámoló jelentéseket	igen	igen
A beszámoló jelentések végén összefoglaló és rövid értékelés található	igen	igen
A véget ért beszámoló jelentéseket a site-on belül (migrálják) egy új helyen tárolják	nem	nem
Létezik a nem-statikus tartalmak átvizsgálására és frissítésére vonatkozó politika	nem	kidolgozás alatt
A periodikus frissítés valóban megtörténik	igen	igen
Az elmúlt hat hónapban volt arculatváltás, ill. külső megújítás	nem	nem
Az arculatváltás, ill. külső megújítás tervbe van véve	igen	igen
Van technikai szolgáltatás szintű politika	nem	igen
A biztonsági mentési eljárások elkészültek, és le vannak tesztel-	nem	részben

ve		
A hardver és szoftver platformok megfelelőek a rendszer fenntartásához	igen	igen
	50%	75%

A 3. táblázatban a „kidolgozás alatt” és a „részben” válaszokat fél-fél pontként számítottam bele a „Karbantartottság” alapelvének való megfelelés kiszámolásakor. A *Széchenyi István Városi Könyvtár* weboldala 50%-os eredményt ér el, ez aligha elegendő egy könyvtári honlap esetében. A rendszeres és megbízható biztonsági mentések érdekében megfelelő eljárást, tervet kell létrehozni, csak ez garantálhatja a weboldal tartalmának megőrzését. A *Nyugat-Magyarországi Egyetem központi könyvtárának* weboldala jobb eredményt, 75%-ot ért el a vizsgálat során. Ha a már elindult munkálatok befejeződnek, azaz a nem-statisztikus tartalmak átvizsgálására és frissítésére vonatkozó politika kidolgozása-, és a biztonsági mentési eljárások teljes mértékben elkészülnek, a weboldal nagy mértékben meg fog felelni a „Karbantartottság” alapelvének.

A negyedik alapelvről, az **elérhetőségről** a Minerva projekt a következőt mondja: „A minőségi website minden felhasználó számára elérhető - a navigálás, a tartalom és az interaktivitás tekintetében is - függetlenül a felhasználó rendelkezésre álló műszaki színvonalától, vagy esetleges fogyatékos voltától.”

Bár az üzenőfalon, vagy a különböző komment-lehetőségeknél az ellenőrző képi kód mellett a vakok és gyengén látók számára hang-formátumot is létrehoztak, a *Széchenyi István Városi Könyvtár* weboldala nem rendelkezik csak szöveges változattal. A W3C Web Access Initiative irányelveknek csak részben felel meg. A képfájlok automatikusan letöltődnek, így a lassú internetkapcsolattal rendelkezők nehezebben, vagy egyáltalán nem jutnak hozzá a szöveges információkhoz sem. Az oldalon a szövegméret nem állítható, így kézi- és mobil eszközökkel a honlap csak nehezen használható. A felülethez nincsen help, vagy más, segítő leírás.

Más elemeit azonban az irányelveknek megvalósítja; a weboldalon található információk a megjelenített képek nélkül is értelmezhetőek, többfajta input és output eszközt illetve többféle böngészőprogramot is támogat, működőképességét az Internet Explorer, a Mozilla Firefox, az Opera, a SlimBrowser és a Google Chrome böngészőkkel teszteltem. Követi az általánosan elterjedt gyakorlatot a használható betűkombinációk meghatározásában.⁵

A weboldal sok interaktív elemet tartalmaz, a felhasználók szinte minden hírhez, eseményhez, dokumentum bemutatójához kommenteket fűzhetnek, az OPAC segítségével saját kölcsönzéseiket meghosszabbíthatják, dokumentumokat jegyezhetnek elő, és beszerzési javaslatokat küldhetnek a könyvtár gyűjteményéből hiányzó dokumentumokra. Az „Üzenőfalon” a weboldallal és a könyvtár működésével kapcsolatban tehetnek észrevételeket.

⁵A bekezdés a következő forrás alapján készült:

Tapolcai Ágnes: A Magyar Elektronikus Könyvtár látássérült felhasználók számára nyújtandó felülete (http://mek.oszk.hu/html/irattar/eloadas/2003/networksh_vakos.rtf) (2010.12.31.)

A *Nyugat-Magyarországi Egyetem központi könyvtárának* weboldala szintén nincsen minden fogyatékkal élő felhasználócsoporthoz számára akadálymentesítve. Nem rendelkezik csak szöveges változattal és a W3C Web Access Initiative irányelveknek sem felel meg maradéktalanul. Csak bizonyos szövegrészek betűmérete állítható nagyobbra, a felületről nincsen leírás vagy help, a felhasználó tájékozódását nem segíti az éppen látogatott oldal visszajelzésével. De többfajta input és output eszközt, illetve többféle böngészőprogramot is támogat, működését szintén a már említett programokkal, az Internet Explorerrel, a Mozilla Firefoxsal, az Operával, a SlimBrowserrel és a Google Chrome-mal teszteltem. Követi az általánosan elterjedt gyakorlatot a használható betűkombinációk meghatározásában, az irányelvek egy részét tehát megvalósítja.⁶

A weboldal nem tartalmaz interaktív elemeket, fórumokat, a felhasználóknak nincsen lehetőségük az online felületen kérdezni, illetve visszajelzést adni a honlap, vagy a könyvtár működéséről. A weboldal kevés képi design-elemet, vagy fotót tartalmaz, ezért a lassabb internetkapcsolattal rendelkezők is optimális sebességgel képesek használni.

4. táblázat

	Széchenyi István Városi Könyvtár	NYME Központi Könyvtár
A weboldal követi a W3C WAI irányelveket	részben	részben
Az irányelveknek való megfelelés kezdetektől fogva tervezték a csak-szöveges érték maximalizálása érdekében	igen	nem
Animációk és multimédiás alkalmazások csak ott jelennek meg, ahol szükséges	igen	igen
A weboldal nem használ gyártói saját technológiákat vagy pluginokat	igen	igen
A weboldal többféle böngésző platformot támogat	igen	igen
Lassú Internet-kapcsolat nem jelent nagy akadályt a site használatánál	nem	igen
	75%	75%

Ahogy a 4. táblázat adatai alapján látható, a *Nyugat-Magyarországi Egyetem központi könyvtárának* weboldala az „Elérhetőség” alapelvének szinte minden kritériumát teljesítette, azonban a W3C WAI irányelveknek való megfelelést nem tervezték a honlap megalkotásakor, így jelenleg csak részben teljesíti őket. A *Széchenyi István Városi Könyvtár* weboldala szintén csak részben teljesíti az irányelveket, habár már a kezdetektől igyekeztek megvalósítani őket.

⁶ A bekezdés szintén a 6-os forrás alapján készült

A **felhasználó-központúság** az ötödik, róla a Minerva projekt a következőképpen nyilatkozik: „A minőségi website felhasználó-központú, azaz figyelembe veszi a felhasználók igényeit, biztosítja a könnyen használhatóságot azáltal, hogy számba veszi a felhasználói értékeléseket és visszajelzéseket”.

A *Széchenyi István Városi Könyvtár* weboldala könnyen kezelhető. Mint ahogyan az

1. kép

1. képen is látható, a menüsor az oldal hangsúlyos részén helyezkedik el, használata egyértelmű. A szöveges tartalom jól olvasható, fehér alapon sötétszürke betűket alkalmaznak, ezt a 2. kép illusztrálja. A linkek jól elkülönülnek, észrevehetőek. A weboldalon található információk könnyen megtalálhatók, maximum 2 kattintással minden elérhető.

Az „Üzenőfal”-on a felhasználók észrevételeket tehetnek a weboldallal kapcsolatban. Az észrevételeket a fejlesztők figyelembe veszik a későbbi változtatások, javítások során. A felhasználóknak azonban nincsen lehetőségük saját tartalommal gazdagítani a weboldal tartalmát.

A *Nyugat-Magyarországi Egyetem központi könyvtárának* weboldala - ahogyan az 3. képen is látható - két menüt is tartalmaz, ez zavaró lehet. A világosabb háttérű, bal oldalon

2. kép

oszlopszerűen elhelyezkedő menü mellett az oldal felső részén található, sötétebb háttérrel rendelkező menüsor kevésbé feltűnő, rendeltetése kevésbé egyértelmű. Tovább növeli a zavart, hogy a jobb oldalon, pontosan a bal oldali menünek megfelelő kialakításban, azonos

1. kép

The screenshot shows the library website with a green header. The header contains contact information: H-9400 Sopron, Bajcsy-Zs. u. 4. - 9401 Sopron, PL: 132. Tel.: +36-99/518-223 Fax: +36-99/518-267 E-mail: library@nyme.hu. Nyitva tartás: Hétfő-csütörtök: 9.00-18.45, Péntek: 9.00-14.30. Below the header are navigation links: Adatbázisok, Olvasóinknak, Hírek, információk. The main content area is divided into three columns. The left column has a 'WEBOPAC' section with a search bar and a list of links. The middle column features a photo of a library interior and a welcome message in Hungarian: 'Üdvözöljük a Nyugat-magyarországi Egyetem Központi Könyvtárának honlapján!'. Below this is a section for 'Tisztelt Olvasóink!' mentioning a 30-day trial period for SCOPUS and a URL. The right column has a search bar with 'Google' and 'Keresés' buttons, a list of services like EISZ, EBSCO, OVID, etc., and a '227355' badge with an 'Impresszum' link.

külsővel és elrendezéssel egy linkajánló található.

A menürendszer zavarossága miatt, és a weboldalon található tartalmak erősen hierarchikus elrendezése miatt egyes információk eléréséhez akár négy kattintásra is szükség van⁷. A weboldalon a felhasználóknak nincsen lehetőségük észrevételeket tenni, vagy kérdezni, és saját tartalommal sem járulhatnak hozzá a weboldal tartalmához.

5. táblázat

	Széchenyi István Városi Könyvtár	NYME Központi Könyvtár
Felhasználók is részt vettek a specifikáció és a tervezés folyamatában	igen	nem
A felhasználók átvizsgálták a weboldal prototípusának elemeit	igen	nem
Az intézmény visszajelzéseket és javaslatokat kér a felhasználoktól	igen	nem
A felhasználói visszajelzéseket formálisan dokumentálták	nem	részben
A felhasználói visszajelzéseket beépítették a tervezés és a meg-	igen	részben

⁷ Állításom a következő útvonalon lett tesztelve:

„Olvasóinknak” menüponton belül „Szabályzatok és segédletek” - „Egyetemi Tudástár, Tudománymetria, Impakt Faktor” - „Ajánlás az Egyetemi Tudástár, kiemelten a publikációs adattár előkészítéséhez” - „tudománymetriai áttekintő tábla és adatok”

valósítás folyamata során		
Van online lehetőség a felhasználói vélemények és visszajelzések fogadására	igen	nem
A felhasználói véleményeket figyelembe veszik a weboldal átvizsgálásánál és átalakításánál	igen	-
A weboldal lehetőséget biztosít arra, hogy a felhasználó saját tartalom járuljon hozzá	nem	nem
	75%	13%

Mint az 5. táblázat adatai alapján is látszik, a *Széchenyi István Városi Könyvtár* weboldala felhasználó-központú, figyelembe veszi a felhasználók igényeit mind tartalmában, mind szolgáltatásaiban, és nagy hangsúlyt fektet a felhasználókkal való kommunikációra. Ezzel szemben a *Nyugat-Magyarországi Egyetem központi könyvtárának* weboldala nem épít a felhasználók javaslataira, észrevételeire. Bár tartalma a felhasználók igényei szerint van összeválogatva, aktívan mégsem vonja be őket a weboldallal kapcsolatos fejlesztések tervezésébe, a tartalom gazdagításába.

Az **interaktivitás**, azaz a hatodik alapelv szerint: „A minőségi website interaktív, azaz lehetőséget ad a felhasználóknak a kapcsolatteremtésre és a megfelelő válaszokra. Esetenként bátorítja a kérdezést, az információ megosztást és a vitát a felhasználókkal és a felhasználók között.”

A *Széchenyi István Városi Könyvtár* weboldalán az „Üzenőfalon” van lehetősége a felhasználóknak kérdéseket feltenni, illetve minden hírhez, eseményhez, dokumentumbemutatóhoz kommenteket fűzhetnek. Ez nem csak a könyvtár dolgozóinak, illetve a weboldal karbantartóinak feltett kérdéseket ösztönzi, hanem a felhasználók egymás közötti eszmecseréjét is.

A kérdések megválaszolására nincsen külön kijelölt személy, a könyvtár valamennyi dolgozója választ írhat a felhasználók kérdéseire. A válaszadás gyorsaságára nincsen a weboldalon közzétett politika, a könyvtár dolgozói igyekeznek a lehető leghamarabb reagálni a felhasználók kérdéseire és kéréseire. Az elmúlt fél év bejegyzéseit vizsgálva kijelenthető, hogy legkésőbb a bejegyzést követő első munkanapon válaszoltak minden felhasználónak.

A *Nyugat-Magyarországi Egyetem központi könyvtárának* weboldalán nincs lehetősége a felhasználóknak kérdéseket feltenni, visszajelzéseket küldeni, nem található rajta fórum, üzenőfal, vagy bármely más, hasonló funkció. A weboldal nem interaktív.

6. táblázat

	Széchenyi István Városi Könyvtár	NYME Központi Könyvtár
Van lehetőség a kérdések feltevésére	igen	nem

Van azonosított válaszadó humán erőforrás	nem	nem
A forrás megfelelően képzett és felkészült	-	-
A válaszadó forrás kapcsolatban van a kulturális szektor szakértőivel	-	-
Képzett és elkötelezett szakértők segítenek a válaszadásban	-	-
Szolgáltatási szintre vonatkozó politika el van fogadva a válaszadásra is	nem	-
Van felhasználói fórum	nem	nem
Van azonosított emberi erőforrás a fórum irányítására	-	-
Ez a munkatárs képzett és felkészült	-	-
A felhasználói tartalmak visszafogására létezik eljárás	igen	fejlesztés alatt
A fórumot irányító munkatárs kapcsolatban van a kulturális szektor szakértőivel	-	-
	18%	5%

A 6. táblázatban foglaltak alapján a *Széchenyi István Városi Könyvtár* weboldala mindössze 18%-ban felel meg az „Interaktivitás” alapelvének. A táblázatban szereplő kritériumok alapján valóban ez a honlap százalékos értékelése, a táblázat azonban nem vesz figyelembe minden lehetőséget. A városi könyvtár weboldalán a felhasználók minden hírhez, bejegyzéshez, dokumentum-bemutatóhoz - szinte bármihez a honlapon – kommenteket fűzhetnek, így nem csak az oldal adott részeire küldhetnek visszajelzéseket, véleményeket, hanem egymással is párbeszédbe elegyedhetnek az adott tárgyról, márpedig ez betölti a felhasználói fórum funkcióját. És bár a könyvtár nem alkalmaz külön személyt a felhasználók kérdéseinek megválaszolására, mégis legkésőbb az üzenet beérkezését követő első munkanapon választ ad az adott kérdésben legkompetensebb személy, akár a könyvtár igazgatója is. A százalékkal ellentétben tapasztalataim, illetve a lehetőségek gondos tanulmányozása alapján a *Széchenyi István Városi Könyvtár* weboldalát nagy mértékben interaktívnak minősítem.

A *Nyugat-Magyarországi Egyetem központi könyvtára* – mint már a fentiekben említettem – jelenleg semmiféle interaktív lehetőséggel nem rendelkezik.

A hetedik alapelvről, a **többsnyelvűségről** a Minerva projekt a következőképpen nyilatkozik: „A minőségi website tisztában kell, hogy legyen a többsnyelvűség fontosságával, így több mint egy nyelven biztosítja a minimális elérhetőséget”.

A *Széchenyi István Városi Könyvtár* weboldala magyar nyelvű, és semmilyen idegen nyelven, vagy jelnyelven nem közli tartalmát. Sopron lakosságának mintegy 10%-a német nemzetiségű, így súlyos hiánynak tekinthető a nyelvválasztás lehetősége. A *Nyugat-Magyarországi Egyetem központi könyvtárának* weboldala magyar nyelvű, de egyszerűen átállítható angol, illetve német nyelvre. A nyelv megváltoztatásával a szerkezet nem változik.

7. táblázat

	Széchenyi István Városi Könyvtár	NYME Központi Könyvtár
A tartalmak egy része több nyelven is elérhető	nem	igen
A weboldal-tartalmak egy része jelnyelven is elérhető	nem	igen
A tartalmak egy része bevándorlók által beszélt, nem EU-s nyelven is elérhető	nem	nincsenek ilyen be- vándorlók
A site azonosságát és profilját meghatározó részek több mint egy nyelven elérhetők	nem	igen
Az alapfunkciók több nyelven elérhetők	nem	igen
A statikus tartalmak több nyelven elérhetők	nem	igen
Könnyű a nyelváltás	-	igen
A weboldal szerkezete és a felhasználói felület független a nyelvtől	-	igen
A többnyelvűség formális többnyelvűségi politika alapján valósul meg	-	nem
Végeznek többnyelvűségi vizsgálatokat a site-on	nem	nem
	0%	80%

A *Széchenyi István Városi Könyvtár* weboldalának nyelve nem választható, így a „Többnyelvűség” alapelvének 0%-ban felel meg. Ezzel szemben a *Nyugat-Magyarországi Egyetem központi könyvtára* nagy hangsúlyt fektetett a többnyelvűségre, a kritériumok 80%-át teljesíti. Bár egy egyetemi könyvtár esetében a felhasználók részéről nagyobb elvárás a többnyelvűség, egy határ menti, jelentős németajkú lakossággal rendelkező város esetében is fontos lenne.

A nyolcadik alapelv az **átjárhatóság**, ezt a következőképpen fejt ki a Minerva projekt: „A minőségi website átjárható, azaz a kulturális hálózatokon belül lehetővé teszi, hogy a felhasználók könnyen megtalálják az igényüknek megfelelő tartalmat és szolgáltatást”.

A *Széchenyi István Városi Könyvtár* weboldala technológiájában a nemzetközileg alkalmazott gyakorlathoz igazodik, a szabványos HTML kódra épülő fájlokat php és javascript kódban programozták. A megfelelő metaadatoknak, a tartalom szöveges formában való közlésének, az oldalcímek beállításának köszönhetően a weboldal elegendő információt szolgáltat a keresőmotorok számára, az összes alapvető, fontos információ feltüntetésével pedig a felhasználóknak. Ezzel szemben nem használja a nemzetközileg elfogadott meta-adat szabványokat. Az osztott keresésre, és az OAI meta-adat leíró eszközök támogatására vonatkozó szempontokhoz nem kaptam választ kérdéseimben.

Egy városi közkönyvtár weboldalának linkje elsősorban a város hivatalos honlapjain, illetve a kulturális intézményeket összefogó, kultúrával vagy könyvtártudománnyal foglalkozó weboldalak linkgyűjteményében kell szerepelnie. Ennek ellenére a kutatás időpontjában

egyik vizsgált, Sopronról szóló honlapon sem található utalás a városi könyvtárra (még a hivatalos, önkormányzati oldalon sem)⁸. A könyvtárak weboldalainak linkjeit tartalmazó nagy gyűjteményekben természetesen a soproni városi könyvtár is megtalálható, például a Nyilvános könyvtárak adatbázisában⁹, a Nyilvános Könyvtárak jegyzékében¹⁰, vagy a könyvtárakról szóló Lap.hu oldalon¹¹.

A *Nyugat-Magyarországi Egyetem központi könyvtárának* weboldala a nemzetközi gyakorlatban alkalmazott, HTML dokumentumokból áll, statikus felépítésű, alkalmazza a nemzetközileg elfogadott Dublin Core szabványt. Az osztott weboldal keresés a közeljövőben válik lehetségessé, az OAI meta-adat leíró eszközök támogatása szintén fejlesztés alatt áll. Elegendő információt szolgáltat tartalmáról, rendeltetéséről a keresőmotoroknak, és a felhasználóknak is. Hyperlinkje szerepel a Nyugat-Magyarországi Egyetem weboldalán¹², egy egyetemi könyvtár esetében ez alapvető elvárás. Illetve szerepel a már fent említett, könyvtáros nagy linkgyűjtemények mindegyikében.

8. táblázat

	Széchenyi István Városi Könyvtár	NYME Központi Könyvtár
A szabványok és legjobb gyakorlatok megismerése a site tervezése előtt megtörtént	nem	igen
A weboldal-tervezés során releváns szabványokat használnak	igen	igen
A META-adatok Dublin Core-t vagy DC:Kultúra-t használnak	nincs adat	nincs adat
A weboldal nem használ gyártói saját HTML kiterjesztéseket	igen	igen
A nyílt táételhez OAI-t használnak	nincs adat	fejlesztés alatt
Osztott weboldal keresés lehetséges	nincs adat	fejlesztés alatt
Osztott weboldal keresés META-címkék használatával lehetséges	nem	igen
Az osztott weboldal kereséshez site eszközt használnak egy távoli interface-szel	igen	nincs adat
Láthatósági profil létezik	nincs adat	nincs adat
A láthatósági profil a megfelelő szabványokat alkalmazza, mint RSLP	nincs adat	nincs adat
Minden külső interface dokumentálva van	igen	fejlesztés alatt

⁸ vizsgált weboldalak:

<http://www.sopron.co.hu/> (linkgyűjtemény), <http://sopron.biz/> (webkatalógus), www.sopron.cc (német nyelvű turisztikai oldal), www.sopron.hu (Sopron város hivatalos weboldala), www.sopron.info.hu (közösségi hírportál), www.sopronnet.hu (közösségi hírportál), www.soproniak.hu (közösségi hírportál), www.sopronchat.hu (közösségi portál)

⁹ <http://www.ki.oszk.hu/nyilvanos/index.jsp?page=ki.jsp>

¹⁰ <http://www.ki.oszk.hu/107/download.php?view.177>

¹¹ <http://konyvtar.lap.hu>

¹² www.nyyme.hu

	66%	78%
--	-----	-----

Az eredmények kiszámolásakor azokat a kritériumokat, amelyekhez nem volt adatom, nem vettem figyelembe, így a százalékok csak a többi, meglévő adat alapján mutatják a két honlap „Átjárhatóság” alapelveinek való megfelelését. A *Széchenyi István Városi Könyvtár* weboldala – a meglévő adatok alapján – 66%-ban felel meg az alapelveknek. A *Nyugat-Magyarországi Egyetem központi könyvtárának* weboldala ezzel szemben már most is nagy mértékben teljesíti a kritériumokat, ráadásul az általa elért 78% a közeljövőben tovább növekedhet, jelenleg ugyanis három kritérium is fejlesztés alatt áll.

A **jogkövetés** a kilencedik alapelv, ezt a Minerva projekt a következőképpen fogalmazza meg: „A minőségi website jogkövető, azaz figyelembe veszi a szellemi tulajdonjoggal és az adatvédelemmel kapcsolatos rendelkezéseket, és világosan közli a website és annak tartalmára vonatkozó feltételeket.”

Sem a *Széchenyi István Városi Könyvtár*, sem a *Nyugat-Magyarországi Egyetem központi könyvtárának weboldala* nem tartalmaz felhasználási feltételeket, vagy használati normákat. Mindkét weboldalon a tartalmat a könyvtár dolgozói állítják elő, így a tartalom és a weboldal tulajdonosa egyaránt a könyvtár, így jogi összeütközések a szellemi jogtulajdonnal kapcsolatban szerződés nélkül sem alakulhatnak ki.

Egyik weboldal sem tesz közzé semmilyen biztosítékot a felhasználók adatainak kezeléséről, és egyben személyiségi jogaik védelméről, az erről szóló politikát tették közzé. Megjegyzendő azonban, hogy a *Nyugat-Magyarországi Egyetem központi könyvtárának* weboldala semmilyen információt nem vár a felhasználótól, személyes adatait nem kell megadnia, a *Széchenyi István Városi Könyvtár* weboldalán pedig csak a bejelentkezéshez szükséges adatokat kell kitölteni, az olvasójegy számot, és a születési dátumot, így adatvédelemmel kapcsolatos rendelkezésekre nincs is szükség.

9. táblázat

	Széchenyi István Városi Könyvtár	NYME Központi Könyvtár
A végfelhasználót aktívan kényszerítik a hozzáférési feltételek és normák elfogadására (pl. az adott mező kipipálásával)	nem	nem
A tartalom minősége korlátozott (pl. a képek felbontása)	nem	igen
A tartalom digitális vízzellel van ellátva	nem	nem
A tartalom látható vízzellel van ellátva	nem	nem
A weboldal használati feltételei megvédik a tulajdonost az adatbázisához fűződő szellemi jogai megsértése ellen	nincsenek használati feltételek	nincsenek használati feltételek
A weboldal tulajdonosa és a tartalmak tulajdonosai között van jogi megállapodás a weboldalon található tartalmakra vonatkozóan	csak saját tartalmak vannak a weboldalon	csak saját tartalmak vannak a weboldalon

A felhasználók személyiségi jogaira vonatkozó politika megismerhető a felhasználók számára	nem	nem
Nem használnak kémprogramokat (spyware), illetve nyomkövető cookie-kat	igen	igen
	25%	38%

Bár adatvédelmi nyilatkozatra a már fent említett okok miatt nincs szükség, ahogyan a 9. táblázat adatai alapján is látható, a weboldalak felhasználási feltételekkel, illetve használati normákkal sem rendelkeznek, amely azonban már hiányosságnak tekinthető. Így a „Jogkövetés” alapelveinek csak kisebb mértékben felelnek meg.

A tizedik és egyben utolsó alapelv, a **hosszú távú megőrzés** alapelve szerint: "A minőségi website tartósan megőrzött, azaz olyan stratégiákat és szabványokat követ, amelyek biztosítják a website tartalmának hosszú távú megőrzését."

A két soproni könyvtári weboldal szabványos fájl-formátumokat, megjelenítési technikákat alkalmaz. Rendszeres biztonsági mentéseket végeznek, azonban a *Széchenyi István Városi Könyvtár* ezeket nem tartós adathordozókon, például CD-n, vagy DVD-n tárolja, a *Nyugat-Magyarországi Egyetem központi könyvtára* is csak részben. Mindkét könyvtár számol a fájl-formátumok avulásával, a megfelelő formátum-konverziókat tervbe vették. Hosszú távú megőrzési stratégiával a kutatás időpontjában csak az egyetemi könyvtár rendelkezett.

10. táblázat

	Széchenyi István Városi Könyvtár	NYME Központi Könyvtár
Van hosszú távú megőrzési politika	nem	igen
Van rövid távú megőrzési stratégia	nem	igen
A weboldalt rendszeresen mentik	igen	igen
Tartanak weboldalon kívüli mentést	igen	igen
Katasztrófa esetére helyreállítási terv létezik	nem	igen
Periodikus mentések történnek tartósabb adathordozókra	nem	részben
Középtávú megőrzési stratégia létezik	nem	igen
Fontolóra vették az adathordozó migráció kérdését	nem	igen
Az adathordozó migráció be van tervezve, vagy folyik	nem	igen
Az avult adathordozók cseréje be van tervezve, vagy folyik	igen	igen
A file formátum és megjelenítés migrációja és/vagy emulációja be van tervezve, vagy folyik	igen	igen
A weboldal-tartalmak szabványos file-formátumot használnak	igen	igen

A weboldal szabványos megjelenítési technológiákat használ	igen	igen
A website kerüli a gyártói saját kiterjesztések és pluginok használatát	igen	igen
	50%	96%

A 10. táblázat adatai alapján jól látható, hogy a *Széchenyi István Városi Könyvtár* csak 50%-ban felel meg a „Hosszú távú megőrzés” alapelvének, azaz a jelenleg kialakított mentési és megőrzési gyakorlatuk egyelőre nem elegendő a honlap megőrzéséhez és archiválásához,

4. kép

további fejlesztésre szorul. A *Nyugat-Magyarországi Egyetem központi könyvtára* azonban élen jár az alapelv megvalósításában, 96%-át teljesítette a kritériumoknak.

4, Esztétikai értékelés

Esztétikai értékek szempontjából a *Széchenyi István Városi Könyvtár* weboldala kiemelkedő. Hagyományos felépítésű, színvilága harmonikus és barátságos, a kiemelt weboldalrészeket külön színnel jelölték (4. kép). Az alapvetően fehér és szürke oldalakon felfelvillanó élénk színek (piros, sárga, kék, zöld) üdítő összhatást eredményeznek. A főoldalról is elérhető „Slideshow” tíz másodpercenként új fotót mutat egy éppen aktuális könyvtári ese-

5. kép

ményről. A gyermekkönyvtár külön aloldallal rendelkezik, mely ha lehet, még barátságosabb külsejű. Rajta a világoszöld szín dominál, grafikája gyerekeknek szánt, vagy gyerekek által rajzolt képekből áll (5. kép).

A *Nyugat-Magyarországi Egyetem központi könyvtárának* weboldala összhatásában jóval komolyabb, az egyetemi oktatók, hallgatók és kutatók elvárásainak megfelelően nem a barátságosságra helyezi a hangsúlyt, hanem a releváns tartalmak megjelenítésére, közérdekű információk szolgáltatására, és természetesen a könyvtár bemutatására. Színvilága egyszerű és praktikus. Az oldal maga nem görgethető lefelé, csak a belső tartalmi rész, ezért a menü mindig egyszerűen elérhető marad, és a weboldal minden helyzetében egységes képet mutat.

5, Összefoglalás

Soproni könyvtári weboldalai a Minerva projekt által meghatározott tíz minőségi alapelv sok követelményének kiválóan megfelelnek. Tartalmuk a célközönség igényeinek megfelelően lett összeválogatva, megfelelő mennyiségű, könnyen elérhető információt közvetítenek intézményükről, illetve a weboldal céljáról és tartalmáról. Megfelelő időközönként frissítik őket, a honlapokon található információk sosem elavultak. Szabványos, nemzetközi gyakorlatra épülő fájl- és metaadat-formátumokat használnak, többféle böngészőprogramot is támogatnak.

A *Széchenyi István Városi Könyvtár* weboldala kiválóan tart online kapcsolatot felhasználóival, felhasználó-barát és interaktív, míg a *Nyugat-Magyarországi Egyetem központi könyvtárának* honlapja megfelelő lehetőséget biztosít nyelvválasztásra, támogatva a nem magyar anyanyelvűeket is a weboldal használatában.

Fejlesztési javaslataim a vizsgálat során előkerült hiányosságok megszüntetését célozzák meg. Fontosnak tartom a *Széchenyi István Városi Könyvtár* weboldalának legalább német nyelvre való lefordítását, illetve csak szöveges változat létrehozását a felolvasóprogramot használók-, és a lassú internetkapcsolattal rendelkező felhasználók részére. A *Nyugat-Magyarországi Egyetem központi könyvtárának* weboldalát interaktívvá kellene tenni, az intézmény és a felhasználók között online kommunikációs csatornákat kellene kiépíteni. Mindkét weboldalon még szükség van honlap térképre és útvonalmutatóra, felhasználói feltételek és egy használati szabályzat kidolgozására és közzétételére.

5, Irodalomjegyzék

1. Információ és dokumentáció. A Dublin Core metaadat elemkészlete (MSZ ISO 15836) www.mszt.hu/dokumentumok/134715.pdf (2010.12.31.)
2. Kézikönyv a minőségi elvekről = Quality Principles for cultural Web Sites: a handbook. (ford. Bárány Barbara) Bp., 2004
<http://www.mek.oszk.hu/minerva/html/dok/minoseg-10elv.htm> (Letöltés ideje: 2010.12.29.)
3. Szalóki Gabriella: Digitális kultúra Európában – a Minerva projekt = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 52. évf. 1. sz.
4. Szalóki Gabriella: Kulturális honlapjaink minősége – a Minerva projekt tíz minőségi elve a gyakorlatban = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 53. évf. 3. sz.
5. Tapolcai Ágnes: A Magyar Elektronikus Könyvtár látássérült felhasználók számára nyújtandó felülete (http://mek.oszk.hu/html/irattar/eloadas/2003/networksh_vakos.rtf) (Letöltés ideje: 2010.12.31.)